

Novi Zakon otežao je ostvarivanje projekata obnovljivih izvora

ENERGETSKA ODOBRENJA - SPORO I (NE)DOSTIŽNO?!

Natječaji za energetska odobrenja, koje za projekte obnovljivih izvora energije izdaje Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, kasne mjesecima. Nakon što je u medije procurilo da ima neobičnih tumačenja i dopuna dokumentacije, prvi natječaj pokazao je da se priznaje samo cjelovita dokumentacija. Mnogi je nisu pribavili zbog iznimno spore birokracije, što je dovelo do velikog revolta investitora. Bojazan da će razvoj projekata u bliskoj budućnosti biti usporen je opravdana.

Nina Domazet
MBA

Novim Zakonom o tržištu električne energije (ZOTEE) država je odlučila napraviti više reda u propulzivnom segmentu obnovljivih izvora energije, rijetkog koji u elektroenergetici sustavno stavlja novu snagu u mrežu. Pošto Hrvatska u iznimno vrućim danima ljeti iz uvoza podmiruje 1/2 potreba za električnom energijom, a rat u Ukrajini radikalno potencira brigu oko

energetske samodostatnosti, pitanje brzine realizacije 'zelenih' projekata od gorućeg je interesa za razvoj energetike i gospodarstva uopće. Stabilna i predvidiva domaća proizvodnja energije dobra je zaštita od energetske krize. Međutim, najnovija zbivanja pokazuju da sektor obnovljivih izvora novim pravilima baš i nije isplivao iz svoje muke.

Stvari se vrlo sporo pomiču, vrijeme prolazi, a investitori su zabrinuti jer im zbog manjka ključnih 'papira' projekti stoje ili se usporeno razvijaju. Tendencija je da se u roku od nekoliko godina priključi novih 1500 MW, a treba stvoriti uvjete i za još veće snage u mreži, kaže politika. U prethodnim godinama je ključno bilo pitanje priključenja i dobivanja papira za poticaje Hrvatskog operatora tržišta energije, a energetska odobrenja bila je formalnost u višoj fazi projekta pa je uloga države bila manja nego što je sada. Bez velikih investicija u prijenosnu i distribucijsku mrežu mjesta u elektroenergetskoj mreži je razmjerno malo, a apetiti su narasli na nevjerojatnih 16 GW snage u 'željama' za priključak. Nakon desetljeća stihijskog i (katkada) klijentelističkog pristupa država želi uzeti uzde razvoja tog sektora u svoje ruke.

ŠTO KAŽE NOVI ZAKON?

Novi ZOTEE od investitora kao uvjet za realizaciju projekta i puštanje elektrane jednoga dana u pogon traži tzv. energetska odobrenja koje izdaje Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja (MINGOR). Riječ je o Zakonu koji struka kritizira jer za njegovu realizaciju treba donijeti čak 21 podzakonski akt ili metodologiju, što usporava njegovu primjenu.

U članku 133. ZOTEE-a navodi se da će se nakon zaprimljenog interesa provesti natječaji za energetska odobrenja za projekte koji su u naprednijoj fazi. Cilj je bio pogurati projekte, ne smatrati jednakim onoga tko je na početku i onoga tko je već u dokumentaciju uložio znatan novac i iz toga izlučiti projekte koji će se stvarno i realizirati u manje od pet godina. Ostali investitori morat će ići prema čl. 17., koji podrazumijeva vrlo kompleksnu i neizvjesnu proceduru, za koju se još ne zna precizno kako će izgledati jer s dosadašnjim zakašnjenjem od pet mjeseci nije donesena uredba koja će regulirati te natječaje.

STAMPEDO INVESTITORA

Zbog svega toga ne čudi da je nastao 'stampedo' investitora u želji da projekti dobiju energetska odobrenja prema čl. 133. No, kada metla mete, nastaje velika prašina, a upravo takvu su digli nedavni potezi MINGOR-a.

U siječnju ove godine u MINGOR-u je zaprimljen interes za izdavanje energetska odobrenja za projekte ukupne snage čak oko 6 GW, koji su navodno u naprednijoj fazi, i

to od oko 216 investitora. Kako u Hrvatskoj ništa ne može proći bez skandala, poslovni tjednik 'Lider' je nedavno objavio (što MINGOR nije demantirao) da je MINGOR izlazio u susret investitorima (za njih 30-ak) koji su predali i prazne papire pa im je pisano savjetovano da ih dopunjavaju. Pokazalo se uz to i da je MINGOR sklon labavo tumačiti čak i akte koje sam izdaje, napose one o pitanjima zaštite okoliša, vjerojatno u želji da što više projekata dobije šansu realizacije.

Ideja energetska odobrenja je da se (konačno!) dobro provjeri prostornoplanska dokumentacija i, ako ima prostornog preklapanja, investitori se u natječaju nadmeću 'jačim papirima'. Kako se neslužbeno doznaje, takvih preklapanja je među zahtjevima prema čl. 133. malo i natječaji za energetska odobrenja trebali su biti formalnost. No, rok za početak njihovog raspisivanja stalno se pomicao - s ožujka na travanj pa s travnja na svibanj, da bi prvi (ogledni) natječaj za energetska odobrenja bio raspisan u drugoj polovici lipnja. Pošto je pukao skandal oko dopunjavanja dokumentacije, država je 'presjekla' i u tom prvom natječaju traže se vrlo jasne propozicije kada je riječ o okolišnim pitanjima: Rješenje o prihvatljivosti zahvata na okoliš ili rješenje da postupak nije potrebno provesti. Nevelik broj projekata zaista ima takva rješenja, tako da se neslužbeno može čuti da će država moći prema čl. 133. izdati energetska rješenja za projekte ukupne snage samo 600 - 800 MW. Ostali će morati napraviti korak natrag i ići prema čl. 17., što je trnoviti i dugotrajan put. Kada bi natječaj prema čl. 17. mogao biti raspisan, teško je reći, ali ako će se ići ovim tempom (nije riješeno gotovo ništa ni prema čl. 133.), među investitorima nema nimalo optimizma. Kako se neslužbeno može doznati iz izvora bliskih MINGOR-u, daljnji tempo raspisivanja natječaja za energetska odobrenja ovisit će o provjerama prostornoplanske dokumentacije. Ministarstvo koje pokriva i zaštitu okoliša kronično je potkapacitirano već godinama, što usporava proceduru, tako da mnogi zaobilaze državu i limitiraju svoje projekte na snagu do 20 MW. Tada o svojim projektima razgovaraju sa županijskim tijelima, a prostornoplansku dokumentaciju izdaju lokalni zavodi za prostorno planiranje, umjesto da se čeka raspisivanje natječaja za državno zemljište (kakav do sada nijedan nije raspisan). No, i oni će morati tražiti energetska odobrenja, ali barem su bez države riješili neke dozvole.

OGORČENOST NA MINGOR

Investitori koji su išli prema čl. 133., a koji imaju urednu dokumentaciju jako su ogorčeni na MINGOR i kažu da je centralizacija odlučivanja nova dobra podloga za klijentelizam koji se, navodno, nastojao izbjeći. Mnogi su vraćeni unatrag, nezadovoljnih ne manjka i pitaju se je li riječ o nerazumijevanju “*smušenjaka u MINGOR-u*” ili o novom pogodovanju, što smatraju “*subkriminalnom radnjom*”. Također se pitaju se zašto se ‘muči’ investitore koji možda uopće nisu zainteresirani za priključak jer, npr. planiraju ‘offgrid’. Mnogi naglašavaju da su teško oštećeni načinjenjem MINGOR-a i/ili Hrvatskog operatora prijenosnog sustava koji im nisu na vrijeme izdali ekološka rješenja ili elaborat o priključku, koji su platili, i zato ne kotiraju na natječaju onako kako bi trebali jer se ne priznaju dokumenti izdani nakon 19. siječnja ove godine. Zakonski rok za izradu Rješenja o procjeni utjecaja na okoliš je 60 dana, a u praksi to je osam mjeseci, dok je HOPS prema starom ZOTEE-u elaborat o mogućnosti priključenja trebao izraditi u roku od 270 dana i čekalo se više od godinu dana.

Elaborati optimalnog tehničkog rješenja priključenja (popularni EOTRP-ovi) za koje je potpisan sporazum o izradi, a nisu naprav-

ljeni do stupanja novog ZOTEE-a na snagu, mnogima su zakomplicirali rješavanje pitanje priključenja, a upitan je i novac koji je za njihovu izradu uplaćen. Pitaju se investitori tko će ih obešteti za dosadašnja ulaganja i razmišljaju ima li smisla tužiti državu koja nerazmišljajući o minulom poslu i ulaganjima naprasno mijenja pravila igre.

OTVORENA PANDORINA KUTIJA

“*Tim su natječajem stavljeni u isti koš i lošiji i bolji projekti, s papirima koji ‘drže vodu’ i onima koji ne valjaju. Otvorena je Pandorina kutija za prozivke da se nekome pogoduje, a baš to se trebalo izbjeći, ali sad je u glavnoj ulozi država, a ne HEP,*” izjavio je jedan od ‘developer’ koji se zalaže da pravila budu jednaka za sve i nedvosmislena. On kritizira državu zato što je, umjesto da odredi da se za energetske odobrenje deponira novac unaprijed, što bi odvojilo ‘fiziбилne’ projekte od pukih želja, odredila da se za odobrenje plaća 50 000 HRK/MW ako ga se dobije. “*Tko nije ozbiljan i nema milijune da ih uloži u ovoj fazi, kako će onda izgraditi sunčanu elektranu ili vjetroelektranu?!*” pitao se on. Drugi je pak komentirao da se takvim postupkom otvara mogućnost preprodaje projekata s energetske odobrenjem, što bi se trebalo spriječiti.

HROTE-ove KVOTE MOGLE BI OSTATI NEPOPUNJENE

U međuvremenu je HROTE raspisao natječaj prema premijskom modelu za projekte, s kvotama od po 300 MW za vjetroelektrane i sunčane elektrane. Taj natječaj garantira maksimalne referentne cijene od 61 EUR/(MW h) za vjetroelektrane i 65 EUR/(MW h) za sunčane elektrane snage barem 500 kW i više. Zanimljivo je da HROTE uvodi CfD (eng. contract for difference), pri čemu se investitoru u određenom vremenu garantira određena veleprodajna cijena energije, a sve što je povrh nje prihod je HROTE-a. Taj 'inovativni moment' ide u korist HROTE-a, no to može biti zanimljivo mnogim investitorima u volatilnim vremenima, kada nije dobro kockati se.

Investitori komentiraju da su propozicije natječaja izvrsne, ali da je činjenica da se s njegovim raspisivanjem kasni jer su zakoni mijenjani sporo, tijekom pandemije. "Da je natječaj raspisan 2020. bio bi visoko konkurentan," kaže jedan od investitora. Općenito, koronakriza je uzela svoj danak i ako su mogli, mnogi investitori nisu čekali natječaj prema premijskom modelu. Tko je krenuo s gradnjom, ne može se javiti na HROTE-ov natječaj. Kvote HROTE-a će, smatraju tržišni igrači, zbog otežanog pribavljanja dokumentacije ostati nepopunjene.

U razvoju je, kažu, projekata ukupne snage 700 MW i s onima ukupne snage 600 - 700 MW koji će dobiti energetska odobrenja brzo će se popuniti ono što u elektroenergetsku mrežu uopće može ući prije potrebnih velikih ulaganja. Drugi veći projekti će čekati. Spekulira se da bi razvoj primjene obnovljivih izvora u Hrvatskoj stoga mogao biti vrlo otežan u narednom srednjem roku, što nije dobro ni za koga.

OBNOVLJIVI IZVORI: DA ILI NE?

Danas su obnovljivi izvori više nego konkurentni pa i HROTE na njima obilno prihoduje. Tko je krenuo u razvoj prije nekoliko godina i svoja očekivanja temeljio na tržišnim načelima, može se veseliti. Proizvodnja mu je i više nego konkurentna danas, kada 1 MW h bazne energije na burzi doseže donedavno apsolutno nezamislivih 400 eura. Hoće li ekstremno visoke cijene potrajati, to je nemoguće znati s obzirom na rat u Europi i njegove posljedice. Ipak, izvjesno je da će cijene ostati povišene i da se cijene niže od 100 EUR/(MW h) vjerojatno neće pojaviti u narednih nekoliko godina. Obnovljivi izvori ostaju 'forte' buduće europske energetske politike koja se u svojoj 'bazi' očito zbog sankcija vraća na ugljen, nuklearnu energiju i ukapljeni prirodni plin (LNG) kao bazne energente. Europska unija je u svojem planu REPower EU navela da je apsolutni prioritet mapirati prostor koji se može iskoristiti za obnovljive izvore, uključujući zapušteno i manje vrijedno zemljište, krovove, građansku energetiku itd., ali i da maksimalno treba skratiti i ubrzati procedure. Izgleda da Hrvatska, za sada, nije na tom tragu. ■

